

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 312/07-46

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. mája 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti I. f. K., a. s. v likvidácii, Bratislava, zastúpeného advokátom JUDr. D. K., B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Obo 27/2006-116 zo 6. decembra 2006 takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva I. f. K., a. s. v likvidácii, podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Obo 27/2006-116 zo 6. decembra 2006 **p o r u š e n é b o l i .**

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Obo 27/2006-116 zo 6. decembra 2006 **z r u š u j e** a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť I. f. K., a. s. v likvidácii, trovy právneho zastúpenia v sume 7 492,24 Sk (slovom sedemtisícštyristodeväťdesiatdva slovenských korún a dvadsaťštyri halierov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. D. K., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti I. f. K., a. s. v likvidácii, vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 312/07 zo 6. decembra 2007 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť I. f. K., a. s. v likvidácii, B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. D. K., doručení ústavnému súdu 3. apríla 2007, ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Obo 27/2006-116 zo 6. decembra 2006.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že žalobou podanou Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) 28. júla 1999 proti žalovanému L. – I., spol. s r. o., sa sťažovateľ ako žalobca v 1. rade domáhal zaplataenia pohľadávky v sume 22 181 155 Sk s príslušenstvom. Žalobca v 2. rade sa v tomto konaní domáhal zaplataenia pohľadávky v sume 958 864 Sk s príslušenstvom. Žalobcovia v 3. a 4. rade sa v uvedenom konaní domáhali proti žalovanému určenia, že zmluva o dielo uzavretá medzi nimi a žalovaným bola zrušená odstúpením od zmluvy, a taktiež sa spoločne a nerozdielne domáhali zaplataenia 2 067 602,50 Sk s príslušenstvom.

Sťažovateľ spolu so žalobcami v 2. až 4. rade zároveň požiadali krajský súd o nariadenie predbežného opatrenia, ktorým sa zakáže žalovanému disponovať s finančnými prostriedkami na jeho účte do sumy 25 207 762,50 Sk. Krajský súd uvedený návrh na nariadenie predbežného opatrenia uznesením č. k. 39 Cb 60/99-57 z 26. augusta 1999 zamietol.

Z obsahu listín pripojených k sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ spolu so žalobcami v 2. až 4. rade v predmetnom konaní 12. októbra 1999 zaplatili súdny poplatok v sume 500 000 Sk.

Sťažovateľ uviedol: *„Kedže za vyše 5 rokov od začatia konania krajský súd neurobil žiadny úkon smerujúci k rozhodnutiu veci samej, a žalovaný v konaní sa stal úplne nemajetným a teda vymožitelnosť - v konaní žalovanej - pohľadávky už bola úplne zmarená... sťažovatelia vzali podanú žalobu späť podaním zo dňa 25. 11. 2004 a zároveň žiadali vrátiť zaplatený súdny poplatok (500.000,- Sk)“*. Podľa sťažovateľa k späťvzatiu žaloby došlo pred prvým pojednávaním vo veci *„tzn. pred otvorením pojednávania na ktorom by došlo k prejednávaniu veci samej.“*

Krajský súd uznesením č. k. 39 Cb 60/99-101 z 30. novembra 2004 (ďalej len „uznesenie z 30. novembra 2004“) konanie v uvedenej veci zastavil s poukazom na ustanovenia § 96 ods. 1, 2 a 3 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a žiadnemu z účastníkov konania náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení tohto uznesenia krajský súd uviedol: *„Podľa ust. § 13 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. v znení z. č. 457/2000 Z. z. o vrátení súdneho poplatku podľa § 11 nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený.*

V prejednávanej veci zaplatil navrhovateľ súdny poplatok za návrh dňa 11. 10. 1999, súd mu ho preto s poukazom na vyššie citované ustanovenie nevracia.“

Krajský súd však v uznesení z 30. novembra 2004 o nevrátení súdneho poplatku formálne nerozhodol, pretože uznesenie neobsahuje výrok týkajúci sa súdneho poplatku.

Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ a žalobca v 2. rade odvolanie, ktorým namietali, že krajský súd nerozhodol o ich žiadosti o vrátenie súdneho poplatku. Najvyšší súd predmetnú vec, ktorá mu bola postúpená za účelom rozhodnutia o podanom odvolaní, vrátil späť krajskému súdu bez rozhodnutia o podanom odvolaní, pretože ju podľa jeho názoru vzhľadom na skutočnosť, že rozhodnutie o súdnom poplatku nie je premietnuté vo výroku uznesenia krajského súdu z 30. novembra 2004, nebolo možné prerokovať.

Krajský súd následne svojím uznesením č. k. 39 Cb 60/99-109 z 21. decembra 2005 (ďalej len „uznesenie z 21. decembra 2005“) rozhodol o doplnení výroku svojho skoršieho uznesenia z 30. novembra 2004 o vetu: *„Žalobcovi sa nevracia súdny poplatok“*. V odôvodnení uznesenia krajský súd uviedol: *„Podľa ust. § 13 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. v znení jeho zmien a doplnkov o vrátení súdneho poplatku podľa § 11, nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený.“*

Žalobcovia súdny poplatok zaplatili dňa 12. 10. 1999, žalobu zobrali späť v celom rozsahu podaním z 25. 11. 2004, bez uvedenia dôvodu...

Žaloba bola zobratá späť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený a z tohto dôvodu nebolo možné súdny poplatok vrátiť žalobcom.“

Sťažovateľ a žalobca v 2. rade podali proti uzneseniu krajského súdu z 21. decembra 2005 odvolanie, ktorým navrhli, aby najvyšší súd toto uznesenie zmenil tak, že určí, aby sa im zaplatený súdny poplatok v sume 500 000 Sk vrátil.

Najvyšší súd uznesením zo 6. decembra 2006, ktoré nadobudlo právoplatnosť 10. februára 2007, potvrdil napadnuté uznesenie krajského súdu z 21. decembra 2005. V odôvodnení svojho uznesenia poukázal na znenie § 11 ods. 3 a § 13 ods. 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) v znení platnom v čase vydania uznesenia krajského súdu z 21. decembra 2005 o nevrátení súdneho poplatku a uviedol: *„Ustanovenie § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch vymedzuje, v ktorých prípadoch súd vráti poplatníkovi zaplatený súdny poplatok. Zároveň § 13 ods. 3 uvedeného zákona stanovuje lehotu troch rokov, ktorá začína plynúť od konca kalendárneho roka, v ktorom*

bol súdny poplatok zaplatený a po uplynutí ktorej súd nemôže o vrátení zaplateného poplatku rozhodnúť aj napriek tomu, že sú splnené podmienky na vrátenie súdneho poplatku. Argumentáciu žalobcu uvedenú v odvolaní Najvyšší súd Slovenskej republiky nepovažoval za správnu, nakoľko nenachádza oporu v jednoznačnom znení ust. § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, a to z tohto dôvodu, že toto ustanovenie ďalej nezakotvuje prípady, pri ktorých by súd mohol rozhodnúť o vrátení súdneho poplatku aj po uplynutí lehoty troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol súdny poplatok zaplatený.

Odpustenie zmeškania lehoty podľa ustanovenia § 58 O. s. p. je možné len u zákonných procesných lehôt, zmeškaním ktorých bol účastník vylúčený z procesného úkonu. Lehota uvedená, stanovená v § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, uvedený charakter nemá, v dôsledku čoho návrh žalobcov nemá právnu oporu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyššie uvedených dôvodov dospel k záveru, že súd prvého stupňa postupoval správne, keď súdny poplatok žalobcovi nevrátil.“

Sťažovateľ poukázal na to, že konanie vedené krajským súdom pod sp. zn. 39 Cb 60/99 bolo právoplatne skončené uznesením o zastavení konania z 30. novembra 2004, ktoré nadobudlo právoplatnosť 27. marca 2007. Uznesenie krajského súdu z 21. decembra 2005 o nevrátení súdneho poplatku a uznesenie najvyššieho súdu zo 6. decembra 2006 sa stali právoplatnými 10. februára 2007.

K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu zo 6. decembra 2006 sťažovateľ uviedol: „*Za majetok sa má považovať aj zákonný nárok (pohľadávka) sťažovateľov na vrátenie zaplateného súdneho poplatku...*

Zákonné podmienky na vrátenie zaplateného súdneho poplatku sťažovateľom boli splnené už v čase vydania dopĺňacieho uznesenia krajského súdu dňa 21. 12. 2005... použitie ust. § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch (podľa ktorého o vrátení poplatku podľa § 11 cit. zák. nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol poplatok zaplatený) nebolo namieste, pretože súdne poplatku sa platia za konanie súdov (§ 1 ods. 1 cit. zák.), čo znamená, že ak súd vo veci samej vôbec nekonal, musel byť sťažovateľom vrátený súdny poplatok aj po uplynutí trojročnej lehoty... Podľa

§ 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch č. 71/1992 Zb. v znení poslednej novely č. 621/2005 Z. z. o vrátení súdneho poplatku podľa § 11 (spätvzatie žaloby pred prvým pojednávaním) nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený, to však neplatí, ak navrhovateľ vzal návrh na začatie konania späť pred prvým pojednávaním. Vzhľadom na to, že v čase rozhodovania najvyššieho súdu bola účinná spomínaná novela č. 621/2005 Z. z. umožňujúca v dôsledku spätvzatia žaloby vrátiť súdny poplatok aj po uplynutí troch rokov od zaplattenia, mal najvyšší súd rozhodovať podľa zákona účinného v čase jeho rozhodovania, vrátane novely č. 621/2005 Z. z...

napriek existencii zákonného nároku dostať späť zaplatený súdny poplatok krajský súd toto právo sťažovateľovi 1. uprel, a najvyšší súd napriek uplatneniu riadneho opravného prostriedku... toto právo tiež poprel vychádzajúc z názoru, že sťažovateľ 1. nositeľom tohto práva nie je.“

V sťažnosti sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu zo 6. decembra 2006 boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, aby uvedené uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie, ako aj aby priznal sťažovateľovi (pôvodne spoločne a nerozdielne so žalobcom v 2. rade, vo vzťahu ku ktorému bola sťažnosť odmietnutá) finančné zadostučinenie 500 000 Sk a náhradu trov konania.

Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 21. apríla 2008 uviedol: „*Je nepochybné, že v čase keď rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky (6. decembra 2006), bol už platný a účinný zákon č. 621/2005 Z. z. (účinný od 1. januára 2006), ktorým bolo okrem iného novelizované ustanovenie § 13 ods. 3 Zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch. Zmenou tohto ustanovenia vo vzťahu k prípadom, ak bol návrh na začatie konania vzatý späť pred prvým pojednávaním bolo zrušené časové ohraničenie, v ktorom bolo možné vrátiť zaplatený súdny poplatok. Výsledkom je stav, že ak je vzatý návrh späť pred prvým pojednávaním, súd musí poplatok vrátiť bez ohľadu na čas, ktorý uplynul od zaplattenie poplatku.*

Zo sťažnosťou napadnutého uznesenia odvolacieho súdu, ktorým potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa, nieje zrejmé, či pri rozhodovaní bral do úvahy aj spomenutú zmenu

§ 13 ods. 3. V rozhodnutí poukazuje na znenie ustanovenia účinné v čase, keď rozhodoval súd prvého stupňa. Z uvedeného pohľadu je rozhodnutie odvolacieho súdu neúplné a chyba v ňom zdôvodnenie, prečo neaplikoval pri rozhodovaní už nové znenie.

Z rozhodnutí oboch súdov totiž vyplýva, že v čase rozhodovania súdu prvého stupňa (uznesenie z 21. decembra 2005 č. k. 39 Cb 60/99-109) ešte zákon č. 621/2005 Z. z. nebol účinný. Ak je správny údaj v uznesení súdu prvého stupňa, poplatok bol zaplatený 12. októbra 1999. Znamená to, že viac ako rok pred späťvzatím žaloby, uplynula lehota na možnosť vrátenia poplatku podľa vtedy platného § 13 ods. 3. Súd prvého stupňa správne rozhodol, keď rozhodol, že poplatok sa nevracia.

Pri veľmi stručnom prechodnom ustanovení k zák. č. 621/2005 Z. z. je namieste otázka, či slovné spojenie „vyberajú sa poplatky podľa doterajších predpisov“ znamená, že predchádzajúcou úpravou sa spravuje len vyberanie poplatkov (najmä existencia poplatkovej povinnosti, výška poplatkov), alebo celý komplex vzťahov s poplatkami súvisiacich, vrátane podmienok, za ktorých je možné poplatok vrátiť. Ak sa prechodné opatrenie vracania poplatkov nedotýka, znamená, to že podmienky vracania poplatkov sa spravujú právnym stavom účinným v čase rozhodovania súdu (stavom zavedeným novelou). Z toho potom vyplýva otázka, či novela zmenou § 13 ods. 3 skutočne poskytuje aj tam, kde už možnosť vrátenia poplatku skončila (právo zaniklo?), dodatočnú dvojročnú lehotu. Ak by tomu tak bolo, mal zrejme aj odvolací súd pri rozhodovaní vychádzať z toho, že právo na vrátenie poplatku už nie je časovo obmedzené. Ak sa však prechodné ustanovenie týka aj vracania poplatkov, tak novelou zavedená zmena nedopadá na prípady, kde bol poplatok zaplatený pred jej účinnosťou, tým viac sa nedotýka prípadov, kde pred účinnosťou novely možnosť vrátenia poplatku zanikla.“

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení k stanovisku najvyššieho súdu doručenom ústavnému súdu 5. mája 2008 okrem iného uviedol: «Z ústavnej požiadavky viazanosti súdu zákonom vyplýva, že súd pri rozhodovacej činnosti má použiť iba účinné zákony a na skutkový stav v konaní zistený má použiť všetky ustanovenia zákona, ktoré sa na neho vzťahujú. V čase rozhodovania Najvyššieho súdu SR ako súdu odvolacieho o vrátení súdneho poplatku v konaní č. k. 3Obo 27/06 platila v zákone o súdnych poplatkoch č. 71/92 Zb. právna úprava, že zaplatený súdny poplatok sa má poplatníkovi vrátiť vždy, ak dôjde k

späťvzatiu návrhu pred prvým pojednávaním, čo je aj tento prípad. Nakoľko zákon o súdnych poplatkoch č. 71/92 Zb. ani jeho novela č. 621/05 Z. z. neobsahujú žiadne použiteľné prechodné ustanovenie týkajúce sa vrácania súdnych poplatkov (najmä neobsahujú prechodné ustanovenie, že pre vrátenie súdneho poplatku pred účinnosťou novely č. 621/05 Z. z. sa majú použiť právne predpisy účinné pred touto novelou) sťažovateľ má jednoznačný právny nárok na vrátenie zaplateného súdneho poplatku podľa znenia zákona o súdnych poplatkoch č. 71/92 Zb. (v znení novely č. 621/05 Z. z.) účinného v čase rozhodovania Najvyššieho súdu SR ako súdu odvolacieho v konaní č. k. 3Obo 27/06; aj s poukazom na to, že prechodné ustanovenie novely č. 621/05 Z. z. o „vyberaní poplatkov podľa doterajších predpisov“ sa vzťahuje na výšku a inkasovanie súdnych poplatkov (prípadne aj na existenciu poplatkovej povinnosti), nie však na vrátenie súdneho poplatku už zaplateného.»

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal 6. decembra 2007 na ďalšie konanie IV. senát ústavného súdu. V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2008 účinného od 1. marca 2008 sa sudkyňa spravodajkyňa v tejto veci stala členkou I. senátu ústavného súdu. Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ustanovenia čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (napr. III. ÚS 271/05).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2, čl. 152 ods. 4).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00 *mutatis mutandis* II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (*mutatis mutandis* I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti namietal porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu zo 6. decembra 2006, ktorým najvyšší súd v odvolacom konaní potvrdil uznesenie krajského súdu z 21. decembra 2005 o nevrátení súdneho poplatku sťažovateľovi.

K porušeniu uvedených práv malo podľa sťažovateľa dôjsť tým, že najvyšší súd svojím uznesením zo 6. decembra 2006 potvrdil uznesenie krajského súdu z 21. decembra 2005, ktorým podľa sťažovateľa krajský súd nesprávne aplikoval v čase svojho rozhodovania platné ustanovenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch na prípad vrátenia súdneho poplatku z titulu späťvzatia návrhu na začatie konania pred prvým pojednávaním, a teda vo svojom rozhodnutí nezohľadnil zmysel a účel inštitútu vrátenia súdneho poplatku podľa § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, pričom ním použitý výklad týchto ustanovení zákona o súdnych poplatkoch v konečnom dôsledku porušuje ním označené základné práva.

Podľa sťažovateľa k porušeniu ním označených práv došlo aj tým, že najvyšší súd takto rozhodol napriek tomu, že v čase jeho rozhodovania bolo už platné nové znenie zákona o súdnych poplatkoch, ktoré už výslovne umožňuje vrátenie súdneho poplatku v prípade späťvzatia návrhu pred prvým pojednávaním aj po uplynutí troch rokov od jeho zaplatenia.

Nevrátenie zaplateného súdneho poplatku podľa sťažovateľa nemá oporu v zákone o súdnych poplatkoch ani v znení platnom v čase rozhodovania krajského súdu a opiera sa výlučne o nepresné znenie v tom čase platného ustanovenia § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch.

Predmetom ochrany podľa čl. 20 ods. 1 ústavy je len „existujúci majetok“, avšak z judikatúry ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pod tento pojem možno zahrnúť tiež majetkové hodnoty vrátane pohľadávok, na základe ktorých môže sťažovateľ tvrdiť, že má prinajmenšom „legitímnu nádej“ na ich zhodnotenie

(napr. nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 60/04, rozsudok ESLP vo veci Pine Valley Developments LTD. a iní v. Írsko z 29. novembra 1991).

Zaplatený súdny poplatok predstavuje finančné prostriedky, na vrátenie ktorých má účastník súdneho konania legitímnu nádej za splnenia zákonných podmienok (napr. v rámci náhrady trov konania pri priaznivom rozhodnutí v merite veci alebo pri vrátení súdneho poplatku v zákonom predvídaných prípadoch), a preto ich možno podriadiť pod pojem majetok, resp. vlastnícke právo, ktorému je v súlade s judikatúrou ústavného súdu i ESLP poskytovaná ochrana podľa čl. 20 ods. 1 ústavy [k pojmu „legitímna nádej“ pozri rozsudok z 28. septembra 2004 vo veci Kopecký v. Slovenská republika (No 44912/98)].

Ústavnému súdu je známa odlišná judikatúra najvyššieho súdu v skutkovo obdobných prípadoch, konkrétne uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Obo 33/2000 z 24. februára 2000, v ktorom najvyšší súd logickou interpretáciou v tom čase platných zákonných ustanovení dospel k právnomu záveru, že aj napriek tomu, že ustanovenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch (v znení platnom v čase rozhodovania krajského súdu o nevrátení súdneho poplatku, pozn.) neposkytuje možnosť vrátenia súdneho poplatku, ak od jeho zaplatenia uplynuli tri roky, v prípade späťvzatia návrhu pred prvým pojednávaním treba vychádzať nielen z tohto ustanovenia, ale aj z odkazu § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého má súd povinnosť vrátiť súdny poplatok v prípade späťvzatia návrhu pred prvým pojednávaním. Lehota podľa § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch teda začína plynúť od účinnosti procesného úkonu týkajúceho sa späťvzatia návrhu, lebo najskôr odvtedy vzniká poplatníkovi podľa § 11 ods. 3 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch nárok na vrátenie poplatku, dovtedy bol súdny poplatok zaplatený dôvodne.

Podľa názoru ústavného súdu nečinnosť všeobecného súdu nemôže ísť na vrub účastníkovi konania, ktorému svedčia účinky § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch (pred novelou zákona č. 621/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov).

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01).

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy, je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 167 ods. 2 OSP ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

Podľa § 157 ods. 2 OSP v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

V súlade s už uvedenými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

V danom prípade za stavu existencie odlišnej ochrany vlastníckeho práva poskytnutej súdom za skutkovo obdobných okolností nemožno po právnej stránke za dostatočné odôvodnenie považovať iba poukázanie na ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch, na ktorých súd založil svoje rozhodnutie. V uvedenom prípade bolo potrebné, aby najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol aj dôvody, pre ktoré bola sťažovateľovmu vlastníckemu právu poskytnutá odlišná ochrana, resp. dôvody, pre ktoré je logický výklad

príslušných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch aplikovaný v rámci rozhodnutí, v ktorých najvyšší súd dospel k protichodným záverom, neprijateľný.

Vypracovaniu dôsledného odôvodnenia tohto rozhodnutia mal najvyšší súd venovať zvýšenú pozornosť o to viac, že v čase jeho rozhodovania o opravnom prostriedku proti uzneseniu krajského súdu o nevrátení súdneho poplatku už bola dokonca platná nová právna úprava výslovne umožňujúca vrátenie súdneho poplatku za obdobného skutkového stavu, ako tomu bolo vo veci sťažovateľa. Najvyšší súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal jednak so svojou rozličnou rozhodovacou činnosťou pri výklade a aplikácii príslušných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch v znení platnom do 31. decembra 2005 (v čase rozhodnutia krajského súdu), ako ani s otázkou aplikovateľnosti zákona o súdnych poplatkoch v znení platnom od 1. januára 2006 (v čase rozhodovania najvyššieho súdu proti rozhodnutiu krajského súdu o nevrátení súdneho poplatku).

Nedostatočné odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu v podstate potvrdil aj najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti, v ktorom poukazuje na jednotlivé výkladové možnosti a postupy za stavu rozhodovania najvyššieho súdu o odvolaní sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu o nevrátení súdneho poplatku v čase platnosti už novej právnej úpravy.

Podľa názoru ústavného súdu sa teda najvyšší súd ustanoveniami § 167 ods. 2 v spojení s § 157 ods. 2 OSP dostatočne neriadil.

Keďže najvyšší súd sa pri rozhodovaní v otázke vrátenia súdneho poplatku sťažovateľovi v napadnutom uznesení zo 6. decembra 2006 dôsledne označenými ústavnými princípmi neriadil - lebo sa nevyrovnal s odlišným právnym názorom v inom rozhodnutí najvyššieho súdu, ako ani so zmenenou právnou úpravou v čase svojho rozhodovania - porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.), a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.) vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy pozn.), obnovil stav pred porušením.

Keďže napadnutým uznesením najvyššieho súdu zo 6. decembra 2006 došlo k porušeniu označených základných práv sťažovateľa, ústavný súd toto uznesenie zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V tomto bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) a jeho povinnosťou bude najmä odstrániť vytýkané nedostatky a rešpektovať relevantné ústavné princípy.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 500 000 Sk z dôvodov uvedených v sťažnosti.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu neprichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia, pretože samotné vyslovenie porušenia označených základných práv sťažovateľa v spojení so zrušením uznesenia najvyššieho súdu a vrátením veci na ďalšie konania sa javia byť v danom prípade dostatočnými prostriedkami ochrany základných práv sťažovateľa.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. D. K. Ústavný súd úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) v spojení s § 13 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to v sume 2 970 Sk za jeden úkon právnej služby krát dva úkony a 2 x 178 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 6 296 Sk s 19 % DPH (1 196,24 Sk), t. j. spolu v sume 7 492,24 Sk.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Podanie právneho zástupcu sťažovateľa doručené ústavnému súdu 5. mája 2008 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah (absencia ústavnoprávneho aspektu) ako podanie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. mája 2008